

Demonstratiebedrijven Veehouderij en Natuur

J. Corporaal en K. M. van Houwelingen (PR)

In 1991 startte op proefbedrijf Zegveld het project "Veehouderij en Natuur", met als doel de mogelijkheden van natuurbeheer binnen de gangbare bedrijfsvoering te onderzoeken en te demonstreren. Het project is met name gericht op "natuur" die goed in de bedrijfsvoering kan worden ingepast zoals sloot- en slootkantbeheer en weidevogelbeheer. Het westelijk veenweidegebied kent een groot scala aan bedrijfstypen. Daarom werd besloten de ervaringen van proefbedrijf Zegveld nader te toetsen en te demonstreren op een drietal praktijkbedrijven. In overleg met diverse instanties zijn drie moderne duurzame bedrijven gezocht die bereid waren een natuurvriendelijke bedrijfsvoering na te streven. In 1994 waren drie geschikte bedrijven gevonden en kon worden gestart met het verzamelen van bedrijfsmatige- en natuurgegevens. In het onderstaande wordt een korte beschrijving van de drie bedrijven gegeven en wordt aangegeven hoe deze bedrijven agrarisch natuurbeheer in hun bedrijfsvoering inpassen.

Bedrijf Verkerk, Groot-Ammers

Het bedrijf "Peppelhoeve" van H. Verkerk is een intensief melkveebedrijf in de Alblasserwaard. In deze regio is veel belangstelling voor agrarisch natuurbeheer. Dit wordt door veel veehouders als alternatief gezien voor grootschalige natuurgebieden. Het bedrijf Verkerk omvat in totaal 40 ha klei op veengrond en heeft een melkquotum van 435.000 kg. Dat komt neer op ca 11.000 kg melk/ha. De weidevogelstand op het bedrijf is beperkt. De afgelopen jaren werden door Verkerk zo'n 10 broedparen van de Kievit en de grutto gevonden. De meeste kansen voor natuur liggen in het sloot- en slootkantbeheer. Het bedrijf heeft namelijk ongeveer 14 km aan sloten en ongeveer 23 km aan slootkanten. De sloten zijn 2 tot 5 m breed en ondiep. Ze werden tot nu toe alleen jaarlijks een keer geschoond met een kantensnijder en spijlenbak. Een aantal sloten is in 1994 en 1995 met een baggerpomp gebaggerd. Dit had niet alleen gevolgen voor de diepte maar het resulteerde ook in een afname van de hoeveelheid liesgras en een toename van het aantal echte waterplanten. Op verschillende plaatsen waar eerst alleen liesgras stond komen nu al watergentiaan en stijve waterranonkel voor. Op de slootkanten komen regelmatig pinksterbloem, moeraswalstro, egelboterbloem, moerasvergeet-me-nietje en penningkruid voor. Daarnaast komen nog vrij veel storingsindicatoren voor die er op duiden dat het slootkantbeheer nog niet optimaal is, zoals blaartrekkende boterbloem, hondsdrif en gele waterkers. Bij drie sloten worden vanaf 1995 verschillende systemen van slootschonen met elkaar vergeleken. Naast het bedrijfssysteem van snijden en uithalen met een spijlenbak,

worden een maaiakker en een kantenfrees toegepast. Verwacht wordt dat dit leidt tot een afname aan storingsindicatoren en een toename aan interessante, zeldzamere soorten.

Bedrijf Bor - van Gils, Noordeloos

Maatschap Bor - van Gils runt een ecologisch bedrijf tussen Noordeloos en Goudriaan. Het bedrijf ligt eveneens op een klei op veengrond en is 30 ha groot. Het heeft een quotum van

Kilometers sloot biedt veel ruimte voor sloot en slootkantplanten bij Verkerk.

318.000 kg. Omgerekend per ha is dit ruim 10.000 kg quotum. Het bedrijf ligt op een kruispunt van twee drukke wegen. Daardoor is het aantal weidevogels beperkt. Er wordt op het bedrijf geen kunstmest gebruikt en de krachtvoergif blijft binnen de Skal-normen (maximaal 20 % van de VEM-behoefte uit Skal erkend krachtvoer). De gewasproductie wordt op peil gehouden door een optimale benutting van eigen drijfmest en witte klaver. Daarnaast blijkt uit analyseresultaten van vers gras en grondmonsters, die aan het einde van het weideseizoen werden genomen, dat ook mineralisatie een belangrijke stikstofbron is. Het relatief lage bemestingsniveau biedt veel kans aan planten die op intensief bemest grasland geen kans krijgen. De weiden op dit bedrijf zijn daardoor veel kruidenrijker dan op veel gangbare bedrijven in de buurt. De meeste kansen voor natuur liggen echter, ook op dit bedrijf, in sloot en slootkant. De meeste sloten op dit bedrijf zijn zeer smal. Om te voorkomen dat ze dichtgroeien moet er regelmatig worden gebaggerd en geschoond. De bagger wordt als waardevolle bemesting ervaren. Het schonen gebeurde voorheen op dit bedrijf met een kantenfrees. In 1995 is ongeveer de helft van de sloten geschoond met een kantensnijder en spijlenbak. Ook bij dit bedrijf is bij drie sloten een vergelijking aangelegd van verschillende systemen van sloot schonen.

Bloemrijke
percelen bij
Bor- van Gils.

Bedrijf Maas, Spijkerboor

Een bezoek aan het bedrijf van Maas maakt duidelijk waarom dit gebied Waterland heet. Het gebied is vanouds een vaargebied, maar door middel van dammen en bruggen is het nu ook toegankelijk per as. De percelen liggen hol en het maaiveld ligt gemiddeld onder het waterpeil van de buitensloten. Rondom de percelen liggen kades die regelmatig met bagger uit de hoofdwater-gangen moeten worden opgehoogd. De percelen worden bemalen met drie windmolens en een elektrische pomp. Bij harde zuidwesten wind overstromen de kades en staat het gehele bedrijf blank. Het bedrijf Maas heeft een melkquotum van 305.000 kg. De omstandigheden voor de bedrijfsvoering zijn verre van optimaal, maar voor weide- en watervogels zijn ze ronduit ideaal. In de bedrijfsvoering van Maas speelt weidevogelbeheer dan ook een belangrijke rol en vormt dit ook een substantieel deel van het bedrijfsinkomen. Op 15 van de totaal 33,3 ha is, ten behoeve van het weidevogelbeheer, een beheersovereenkomst afgesloten met een uitgestelde maaidatum variërend van 1 tot 8 juni. Ondanks de herfstkalvende veestapel weet Maas deze grote oppervlakte beheersgrasland met behulp van extra krachtvoer in de voeding in te passen.

In 1995 zijn de nesten door vrijwillige weidevogelwachters van het samenwerkingsverband Waterland geïnventariseerd. Op het hele bedrijf werden 98 nesten van Kievit, grutto, scholekster en tureluur gevonden. De Kieviten kwamen vooral op de intensief gebruikte delen dicht bij het bedrijf voor. De meeste grutto's kwamen voor op de percelen met uitgestelde maaidatum. Daarnaast werden in rietkragen en ruigtes nog 32 nesten van eenden, meerkoeten, waterhoen gevonden. Dergelijke aantallen nesten hebben duidelijke gevolgen voor de bedrijfsvoering. De hulp van vrijwilligers voor het opsporen en markeren van nesten en het plaatsen van nestbeschermers is onmisbaar.

In de winter worden de percelen regelmatig bezocht door grote aantallen overwinterende smienten. Deze richten aanzienlijke schade aan de grasmat aan. Hiervoor wordt jaarlijks een bedrag uit het Jachtfonds uitgekeerd.

De slootkantvegetatie heeft op dit bedrijf nog geen grote waarde. Doordat de slootkanten regelmatig met grote hoeveelheden bagger bedekt zijn groeien er vooral pioniersplanten met een betrekkelijk geringe natuurwaarde. De enige plaatsen waar een interessante natuurlijke

vegetatie voorkomt zijn de rietstrookjes en overhoekjes. Vanaf 1996 zal Maas op een aantal percelen een verschrallend randenbeheer uitvoeren en wordt ook de methode van slootschonen aangepast. Verwacht wordt dat dit meer variatie in de vegetatie zal opleveren.

Kennismaking

De drie bedrijven zijn inmiddels begonnen aan hun derde jaar als Demobedrijf. De eerste twee jaren zijn gebruikt als aanloopjaar en om gegevens te verzamelen. Samen met de veehouders willen wij graag de ervaringen met natuurbeheer door veehouderijbedrijven naar buiten brengen. Wanneer u geïnteresseerd bent, en één van de bedrijven zou willen bezoeken, kunt u telefonisch een afspraak maken met een van beide auteurs of rechtstreeks met de veehouders. De telefoonnummers zijn:

J. Corporaal	PR Lelystad	0320 - 293 460
K. V. Houwelingen	Zegveld	0172 - 409 543
H. Verkerk	Groot-Ammers	0184 - 601 956
Mts. Bor - van Gils	Noordeloos	0183 - 581 371
P. en P. Maas	Spijkerboor	075 - 6411 320

Bij Maas staat de bedrijfsvoering ten dienste van weidevogels.